

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА

415-24/2025

Београд

Заштитник грађана
Zaštitnik građana

дел. бр. 23746 датум 27. август 2025. год.

НАЦИОНАЛНИ МЕХАНИЗАМ ЗА ПРЕВЕНЦИЈУ ТОРТУРЕ

ПРАЋЕЊЕ ПОСТУПАЊА ПРЕМА МИГРАНТИМА/ТРАЖИОЦИМА АЗИЛА

МОНИТОРИНГ ПРИХВАТИЛИШТА ЗА СТРАНЦЕ

Извештај о посети **Прихваталишту за странце у Падинској Скели**

Београд, август 2025. године

САДРЖАЈ

1.	УВОД	3
1.1.	МАНДАТ НПМ	3
1.2.	ПОДАЦИ О ПОСЕТИ.....	4
1.2.1.	ОПШТИ ПОДАЦИ.....	4
1.2.2.	ТОК ПОСЕТЕ	4
1.2.3.	САРАДЊА СА НПМ	4
2.	УТВРЂЕНО СТАЊЕ И ПРЕПОРУКЕ	5
2.1.	МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ.....	5
2.2.	ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД	6
2.3.	НАВОДИ О ЗЛОСТАВЉАЊУ	7

1. УВОД

1.1. МАНДАТ НПМ

Законом о ратификацији Опционог протокола уз Конвенцију против тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни или поступака¹ прописано је да Национални механизам за превенцију тортуре (НПМ) обавља посете установама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе, у циљу одвраћања државних органа и службених лица од било каквог облика мучења или било ког другог облика злостављања, као и ради усмеравања државних органа ка стварању смештајних и осталих животних услова у установама у којима се смештају лица лишена слободе у складу са важећим прописима и стандардима.

НПМ има право: на несметан, ненајављен и свакодобан приступ свим установама и свим просторијама у којима се налазе или се могу налазити лица лишена слободе; да насамо разговара са тим лицима и са службеним лицима, која су обавезна да сарађују тим поводом, као и са свим осталим лицима која могу имати информације значајне за поступање према лицима лишеним слободе; на приступ свој документацији која се односи на та лица; да надлежним органима даје препоруке у циљу побољшања начина поступања према лицима лишеним слободе и унапређења услова у којима се она задржавају или затварају. По обављеним посетама, НПМ сачињава извештаје које доставља посећеним установама. Након тога, НПМ одржава стални дијалог са посећеном установом, као и органом у чијем је саставу та установа, у циљу отклањања утврђених недостатака који могу довести до појаве тортуре, нељудског или понижавајућег поступања.

У члану 2а Закона одређено је да Заштитник грађана обавља послове НПМ и да у обављању тих послова сарађује са омбудсманима аутономних покрајина и удружењима чијим је статутом предвиђени циљ удруживања унапређење и заштита људских права и слобода, у складу са законом.

У институцији Заштитника грађана формирана је посебна организациона јединица Одељење националног механизма за превенцију тортуре, која обавља стручне послове НПМ.

Заштитник грађана и Покрајински омбудсман АП Војводине су потписали Меморандум о сарадњи у обављању послова НПМ,² којим је предвиђено је да ће Покрајински омбудсман активно учествовати у посетама мониторинг тима НПМ установама у којима су смештена лица лишена слободе, а које се налазе на територији АП Војводине.

На основу спроведеног јавног позива,³ Заштитник грађана је изабрао удружења са којима ће остваривати сарадњу у обављању послова НПМ и то: Комитет правника за људска права, Виктимолошко друштво Србије, Центар за интеграцију младих, Хелсиншки одбор за људска права у Србији, Одбор за људска права Ваљево, Кликаktiv – Центар за развој социјалних политика и Групу 484.

¹ "Сл. лист СЦГ – Међ. уговори", бр. 16/05 и 2/06 и "Сл. гласник РС – Међ. уговори", бр. 7/11.

² Потписан 12. децембра 2011. год.

³ Објављен на интернет страници Заштитника грађана 02. септембра 2024. год.

1.2. ПОДАЦИ О ПОСЕТИ

1.2.1. ОПШТИ ПОДАЦИ

УСТАНОВА	Прихваталиште за странце у Падинској Скели
ВРЕМЕ	20. јун и 11. јул 2025. године
ПОСЕТУ ОБАВИО	Заштитник грађана
ВРСТА	Ванредна
ЦИЉ	Провера постојања појаве тортуре и других сурових, нељудских или понижавајућих казни и поступака
НАЈАВА	Посета је ненајављена
ТИМ	Марко Анојчић, <i>Заштитник грађана/Одељење НПМ</i>

1.2.2. ТОК ПОСЕТЕ

Прва посета је започета обиласком појединих просторија у којима бораве странци и разговором са више странаца које је тим НПМ затекао. Потом је остварен увид у релевантну документацију и од полицијских службеника прибављене додатне информације о поступању према странцима. Друга посета је имала за циљ проверу да ли су странци са којима је тим НПМ разговарао приликом прве посете трпели било какве последице због тога. На почетку ове посете, од руководства Прихваталишта су прибављене информације о поступању према овим странцима, а потом је тим НПМ обавио разговоре са њима.

1.2.3. САРАДЊА СА НПМ

Сви службеници Прихваталишта су остварили пуну сарадњу са тимом НПМ, омогућивши му да несметано обави своју дужност. НПМ су пружене све тражене информације, омогућен приступ просторијама, преглед, увид у и фотокопирање тражене документације, као и несметан и ненадзиран разговор са странцима по избору тима НПМ.

2. УТВРЂЕНО СТАЊЕ И ПРЕПОРУКЕ

2.1. МАТЕРИЈАЛНИ УСЛОВИ

Приликом посета Прихватилишту за смештај странаца се користио Анекс I и једна соба у Анексу II. НПМ је већ раније констатовао недостатке у погледу материјалних услова смештаја, конкретно да тоалети у Анексу II због стања у ком се налазе не пружају основне услове за достојанствен боравак, као и да је, иако је у Анексу I ситуација донекле боља, и овде потребно заменити дотрајале санитарије и обезбедити адекватне хигијенске услове како би се отклонили здравствени ризици и обезбедио боравак у пристojним условима. Поред тога, странци који су смештени у Анексу II и овај пут су се пожалили на појаву стеница, што је такође НПМ већ констатовао као проблем у овом анексу.

Странци нису имали примедби на исхрану у Прихватилишту, а неколико странаца је и приликом ове посете навело да не пије воду са чесме због сумње да је неисправна.

Све ове недостатке НПМ је утврдио у претходним извештајима о недавним посетама овом прихватилишту и упућивао препоруке за њихово отклањање.⁴ Међутим, по овим препорукама није поступљено, па чак ни када су оне поновљене, а одговори Управе граничне полиције које је НПМ добио указују на не сарадњу са Заштитником грађана, односно НПМ,⁵ што је и јавно објављено.⁶ Између осталог, у погледу неадекватних материјалних услова НПМ је обавештен да је једна организациона јединица Управе граничне полиције – Одељење за странце покренула поступак набавке пред другом организационом јединицом Управе – Одељењем за професионалне вештине и оперативну подршку, и да ће ургирати. У одговору на препоруку Прихватилишту да захтева испитивање воде из водовода ради провере да ли је за пиће, НПМ је обавештен "да би квалитет воде и бактериолошка исправност требало да се свакодневно испитују и мере од стране надлежних служби града". На препоруку да се због присуства стеница обави дезинсекција, НПМ је обавештен о дезинсекцијама које су обављене пре упућивања извештаја о посети.

Упркос томе, а имајући у виду непромењено стање у погледу наведеног, НПМ поново упућује препоруке за отклањање ових недостатака и унапређење услова у којима бораве странци у Прихватилишту у Падинској Скели.

⁴ Извештаји о посетама Прихватилишту за странце у Падинској Скели бр. 415-28/23 од 12. септембра 2023. год. и бр. 415-14/25 од 4. јуна 2025. год.

⁵ Акти Управе граничне полиције бр. 26-2997/23 од 7. децембра 2023. год. и бр. 072-139/25-3.

⁶ https://npm.ombudsman.org.rs/index.php?option=com_content&view=article&id=1346:управа-граничне-полиције-не-поступа-по-препорукама-нпма&catid=112:2015-12-14-12-10-41&Itemid=116.

1.

ПРЕПОРУКА**Прихватилиште за странце у Падинској Скели ће:**

- побољшати хигијену мокрих чворова у спаваоницама и заједничким тоалетима/купатилима и заменити дотрајале санитарне уређаје;
- обавити дезинсекцију просторија и редовно предузимати мере за спречавање уноса и сузбијање стеница;
- захтевати испитивање воде из водовода ради провере да ли је за пиће.

2.2. ЛЕКАРСКИ ПРЕГЛЕД

НПМ већ дуже време указује Министарству унутрашњих послова на недостатке у пружању здравствене заштите у прихватилиштима за странце и сматра ово најважнијим проблемом у вези са условима за боравак странаца у овим установама. У прихватилиштима нема стално присутног медицинског особља, па се лекарски прегледи, рачунајући и први преглед по пријему и преглед при отпусту, обављају у локалним здравственим установама по потреби, односно на захтев странца или по процени полицијског службеника да је неке потребан преглед. Полицијски службеници се старају о узимању преписане терапије, а здравствена документација се чува у предметима, међу осталом документацијом која се односи на боравак странаца у прихватилишту.

Као што је било и приликом претходне посете овом прихватилишту, НПМ је поново добио наводе о недостатку адекватног одговора на здравствене потребе. Поједини странци су и овај пут навели да су имали потребу за лекарским прегледом (због бола у зубу, проблема са дисањем), али да им полицијски службеници то нису омогућили. Ово није могло бити потврђено увидом у доступну документацију, али је пренето руководству Прихватилишта. У каснијим разговорима са овим странцима, они нису тиму НПМ истицали потребу за лекарским прегледима.

НПМ поново указује да, иако службеници Прихватилишта улажу велике напоре да одговоре на здравствене потребе странаца, полицијски службеници нису здравствени радници, те је неопходно предузети активности на стварању услова за пружање одговарајуће здравствене заштите у Прихватилишту. НПМ је до сада обавештаван о договорима Министарства унутрашњих послова са Министарством здравља о различитим модалитетима ангажовања медицинског особља у прихватилиштима, а према последњим информацијама које је НПМ добио Министарство унутрашњих послова је Министарству здравља упутило предлог измене постојећег Уговора о сарадњи између ова два министарства како би се Уговором обухватили и странци који борава у прихватилиштима.⁷ У Извештају о посети Прихватилишту за странце у Пландишту⁸ НПМ је затражио од Министарства унутрашњих послова нове информације о предузетом у циљу отклањања недостатака у пружању здравствене заштите странцима у прихватилиштима за странце.

⁷ Акт Управе граничне полиције бр. 26-196/25 од 25. априла 2025. год.

⁸ Бр. 415-28/25 од 26. августа 2025. год.

2.3. НАВОДИ О ЗЛОСТАВЉАЊУ

Неколико странаца се пожалило НПМ на лоше поступање од стране полицијског службеника. Они су навели да их је у службеној канцеларији службеник у цивилу, који не ради у Прихватилишту, ударао отвореном шаком у главу, како би их натерао да прихвате да се врате у земљу порекла. Они том приликом нису задобили повреде. Наводе да је у тој канцеларији било још полицијских службеника који су то видели. Ови странци истичу да не желе да се врате у земљу порекла због новчаног дуга који тамо имају.

Приликом друге посете НПМ странци су навели да нису имали икаквих проблема са полицијским службеницима од претходног разговора са тимом НПМ, као и да немају потребе за лекаром. Од руководства Прихватилишта је добијена информација да ће ускоро бити премештени у Прихватилиште у Пландишту. Приликом контролне посете НПМ Прихватилишту у Пландишту тим НПМ је затекао тамо ове странце и поново разговарао са њима. Они нису имали примедби на поступање полицијских службеника, навели су да су према њима коректни и да су поред тога задовољни што се налазе у Прихватилишту у Пландишту, јер је овде мање странаца, сви су из исте земље порекла и бољи су услови боравка. Такође, нису навели да имају потребе за лекаром.

У службеној канцеларији Прихватилишта у Падинској Скели коју су странци који су се пожалили на поступање према њима описали, нити у било којој другој у овом прихватилишту, нема видео надзора.

Провером у документацији Прихватилишта, утврђено је да је неколико ових странаца иницијално било заинтересовано да уђе у програм асистираниг добровољног повратка и реинтеграције, али су одлуке у вези са тиме мењали и на крају су одустали. У Прихватилиште је неколико пута долазио службеник Међународне организације за миграције (ИОМ) ради разговора са њима у вези са спровођењем овог програма. Са њима је ради утврђивања њиховог учешћа у програму повратка и реинтеграције, након што су одустали од њега, обавио разговор и полицијски службеник Прихватилишта у присуству руководиоца организационе јединице Управе граничне полиције. Према доступној документацији, ови разговори су обављени 6. јуна 2025. године у поподневним сатима и том приликом су странци упознати са програмом. Полицијски службеник који је обавио ове разговоре наводи тиму НПМ да никаквог насиља према странцима није било, ни од стране њега ни од стране руководиоца, на кога вероватно упућују наводи странаца да су били изложени лошем поступању од стране службеника који не ради овде. Такође, руководиоци и старешине Управе граничне полиције редовно долазе у Прихватилиште ради контроле рада и пружања подршке када је она потребна и није неуобичајено да присуствују службеним разговорима са странцима који овде бораве.

Наводи странаца о лошем поступању према њима, иако звуче уверљиво, нису могли бити потврђени. Без обзира на то, НПМ указује на ове наводе са циљем да се обезбеди да до оваквог поступања не долази, а да се у случајевима уколико се исто деси обезбеди спровођење делотворне истраге, утврђивање индивидуалне одговорности и санкционисање одговорних полицијских службеника.

2.

ПРЕПОРУКА

Управа граничне полиције ће предузети мере како би се спречио било какав облик недозвољеног поступања према странцима који бораве у прихватилиштима за странце. Ово укључује јасну поруку и упутства полицијским службеницима да је овакво поступање недозвољено и да подлеже одговарајућим санкцијама.

У погледу правног статуса ових странаца, НПМ је већ неколико пута указивао на законом прописану намену прихватилишта за странце, односно да се ради о објектима за смештај странаца којима није дозвољен улазак у земљу или за које је донето решење о протеривању, удаљењу из земље или о враћању, али их није могуће одмах удаљити (чл. 3. т. 28. Закона о странцима), на разлоге због којих се странцима може одредити ова мера, да је сврха боравка у прихватилишту припрема враћања или извршење принудног удаљења (чл. 87. ст. 1. Закона о странцима), да би боравак странаца у прихватилишту требало да траје што је краће могуће и да током боравка мора бити довољно изгледа да се странац може принудно удаљити (чл. 88. ст. 1. Закона о странцима). Програм асистираниг добровољног повратка и реинтеграције, иако користан и за странца коме је наложено да напусти земљу и за државне органе, се заснива на добровољности учешћа у њему. Уколико пристанка нема, требало би предузимати мере за принудно удаљење странаца из земље, те у супротном боравак у прихватилишту неће бити оправдан,⁹ што је НПМ такође више пута до сада истицао.

С обзиром да је приликом контролне посете Прихватилишту у Пландишту НПМ утврдио да је овим странцима мера боравка у прихватилишту продужена за додатних 90 дана и да је уочено да се не предузимају било какве мере и радње у правцу спровођења њиховог принудног удаљења из земље, НПМ је у Извештају о посети том прихватилишту упутио препоруку Министарству унутрашњих послова да преиспита основ за боравак странаца у прихватилишту и да све странце за које више не постоје прописани услови и/или за које не постоји довољно изгледа да се могу принудно удаљити отпусти из Прихватилишта.

⁹ Двадесет смерница о принудном враћању Комитета министара Савета Европе, СМ (2005) 40, смерн. 7; Eur. Ct. HR, Chahal против Уједињеног Краљевства, пресуда од 15. новембра 1996. год, пар. 113; Eur. Commiss. HR, Carpio против Уједињеног Краљевства, представка бр. 6871/75, одлука од 3. марта 1978. год, YB ECHR, 21, стр. 285, 295-296 (и DR, 12, стр. 14); Предмет пред Комитетом за људска права Jalloh против Холандије, саопштење бр. 794/1998, коначни ставови од 23. марта 2002. год; Закључна запажања Комитета за људска права која се односе на Уједињено Краљевство, (2001) UN doc. CCPR/CO/73/UK, пар. 16.